

Tu ets tu i jo sóc jo, i tots som diferents

Carme Blanch¹ i Marisa Feliu²

A l'hora de plantejar l'article vam creure que seria més ric si el fèiem a partir d'un treball en equip. Des de l'equip de direcció es va valorar que el centre ocupacional era l'establiment més adequat per centrar l'atenció de l'escrit. Es va exposar l'oportunitat a l'equip d'educadors i educadores del servei i es van triar dues professionals que serien les que redactarien l'escrit. A l'hora de decidir la concreció del tema vam valorar dues possibilitats: o bé podíem fer la descripció d'una activitat extraordinària i puntual, com l'activitat d'equinoteràpia que es porta a terme amb les persones amb discapacitat intel·lectual amb més necessitats de suport en l'àrea de la comunicació, o bé podíem intentar reflectir en un escrit el que és l'activitat quotidiana d'un educador al centre ocupacional de la nostra entitat. Un cop valorats els avantatges i els inconvenients, vam creure que seria més útil, tant per a nosaltres com per als lectors del Quadern, la descripció, des del punt de vista de l'educador, de l'activitat quotidiana en aquest servei.

Un cop vist el resultat, des del nostre punt de vista, creiem que hem encertat i que l'escrit que segueix reflecteix i pot donar una idea del que és la feina quotidiana d'un educador o educadora social que desenvolupi la seva activitat professional en un centre ocupacional per a persones amb discapacitat intel·lectual. Esperem que el lector, en acabar la lectura, tingui la mateixa opinió.

L'Associació de Pares de Minusvàlids del Baix Camp és una entitat de Reus nascuda l'any 1979, a partir de l'esforç d'un grup de familiars de persones amb discapacitat intel·lectual. L'entitat no té afany de lucre i ha estat declarada d'utilitat pública.

La missió de l'entitat és la millora de la qualitat de vida de les persones adultes amb discapacitat intel·lectual i les seves famílies.

¹ Fisioterapeuta. Servei de Teràpia Ocupacional de l'Associació de Pares de Minusvàlids del Baix Camp.

² Educadora Especial. Servei de Teràpia Ocupacional de l'Associació de Pares de Minusvàlids del Baix Camp.

La missió de l'entitat és la millora de la qualitat de vida de les persones adultes amb discapacitat intel·lectual i les seves famílies

L'equip de psicòlegs, treballadors socials i educadors estableixen per a cada usuari un pla individual de rehabilitació que guia la teràpia ocupacional i el programa d'ajustament personal i social

L'entitat té un servei de lleure i un servei d'esport adaptat a les necessitats dels seus usuaris

Per aconseguir aquesta missió, l'Associació ofereix serveis diürns, d'habitatge i d'oci a un total de 288 persones amb discapacitat intel·lectual.

Als serveis diürns l'entitat té dues àrees diferenciades:

- Al centre especial de treball hi ha contractades un total de 188 persones amb discapacitat intel·lectual que realitzen tasques en diferents línies de negoci. Aquestes persones reben l'atenció del servei de suport a la integració laboral, format per psicòlegs, treballadors socials i educadors, segons la normativa vigent. Des del centre especial de treball s'inicien projectes per donar els suports que siguin necessaris per a la integració laboral de persones amb discapacitat intel·lectual a l'empresa ordinària.
- Al centre ocupacional es presta el servei de teràpia ocupacional i el servei ocupacional d'inserció. En aquest establiment l'equip de psicòlegs, treballadors socials i educadors estableixen per a cada usuari un pla individual de rehabilitació que guia la teràpia ocupacional i el programa d'ajustament personal i social que rep l'usuari.

En l'àrea d'habitatge actualment es presta el servei de llar residència a 41 persones amb discapacitat intel·lectual; per fer-ho l'entitat disposa de tres establiments, dos pisos i un habitatge unifamiliar, situats a Reus. L'associació també és prestadora del servei de suport a l'autonomia a la pròpia llar.

Finalment, i no per això menys important, l'associació manté un esforç per atendre, de manera integral, les necessitats de les persones amb discapacitat intel·lectual. És per això que en l'àrea d'atenció a les necessitats d'oci, l'entitat té un servei de lleure i un servei d'esport adaptat a les necessitats dels seus usuaris.

El Servei de Teràpia Ocupacional

El Servei de Teràpia Ocupacional està destinat a persones amb discapacitat intel·lectual que estan en edat laboral i que han acabat el corresponent període de formació escolar, el grau de disminució de les quals és igual o superior al 65%; d'altra banda, la capacitat productiva general de la persona amb discapacitat

intel·lectual no pot ser superior al 37,5% de la considerada normal en el sistema ordinari de treball.

Tant la valoració del grau de disminució com la de la capacitat productiva general seran fetes per l'Equip de Valoració i Orientació (EVO) de l'ICASS.

Actualment, al servei atenem 84 persones amb els diferents graus de discapacitats, distribuïts en grups de vuit nois i noies per cada educador. Aquesta distribució es fa seguint diferents criteris com poden ser les habilitats i capacitats de cadascú, però sobretot es tenen en compte les seves necessitats d'atenció.

La jornada de treball queda determinada de la manera següent: destinem el 50% al treball de l'adquisició d'habilitats laborals bàsiques i la resta de la jornada la destinem al treball d'activitats d'ajust personal i social. En aquestes activitats pretenem aconseguir que assolixin el seu màxim nivell d'autonomia en totes les facetes pròpies de la vida.

El que pretenem en enfocar l'article des d'un punt de vista potser més pràctic, i segurament personal, és reflectir d'una manera diferent el que pensem que podria ser un complement de la definició teòrica del que serien les persones que tenen alguna discapacitat intel·lectual. De vegades sol costar veure com la teoria es pot traslladar a la pràctica. També intentarem incidir en algunes de les coses que pensem que ha de tenir clares una persona que es planteja treballar en aquest camp, tot i que som conscients que això és difícil plasmar-ho en un paper. També voldríem aclarir, encara que sigui molt per sobre, alguns dels dubtes que pot plantejar el fet de treballar amb un col·lectiu com aquest. L'únic propòsit que intentem aconseguir és que, un cop llegit, es pugui tenir una visió una mica complementària del que seria la part més teòrica.

Quan parlem d'un col·lectiu com és el de les persones amb discapacitat intel·lectual, en general pensem en un grup amb un alt grau de marginació social, cosa que és del tot certa encara que a vegades no agradi que es digui en veu alta.

El Servei de Teràpia Ocupacional està destinat a persones amb discapacitat intel·lectual que estan en edat laboral i que han acabat el corresponent període de formació escolar

Pretenem reflectir el que pensem que podria ser un complement de la definició teòrica del que serien les persones que tenen alguna discapacitat intel·lectual

El treball diari et demostra que el que és important és pensar-hi com a persones individuals

Un altre aspecte en el qual pensem és que són un col·lectiu. El treball diari amb ells et demostra que el que és important és pensar-hi com a persones individuals i deixar una mica de banda el pensament més de grup, encara que les seves necessitats segurament són, en general, les mateixes. És molt important, en aquesta línia de treball individual, conèixer el seu entorn familiar, social, en el qual vas veient que hi ha coincidències en la gran majoria. També és necessari conèixer els seus gustos, aficions, etc. Aquest coneixement segurament ens facilitarà molt el plantejament per desenvolupar la nostra feina d'una manera correcta i alhora efectiva en els resultats.

És molt important conèixer el seu entorn familiar, social, els seus gustos i aficions

Continuant amb aquest primer contacte, es planteja una cosa que no se sol descriure en cap lloc, i és que, com a educador, no saps quin tipus de contacte has de mantenir amb ells: has de ser més aviat formal, hi has de tenir una proximitat afectiva desmesurada... perquè en general sempre hi ha el pensament que són molt afectuosos... L'experiència et va demostrant que ni una cosa ni l'altra; això dependrà de cada noi o noia i de les seves necessitats. El que sí que és cert és que quan fa un temps que treballes amb ells, deixes de banda el que serien els teus principis amb relació a la proximitat afectiva i física, ja que els sols permetre coses que en un primer moment segurament ni sospitaves. Aquesta proximitat i/o tolerància la marcarà el nivell de la persona amb qui estiguem treballant: com menys capacitat, més contacte físic i més tolerància en aquest sentit, i a la inversa, com més capacitat, s'ha de tendir a una relació més normalitzada.

Un dels aspectes més rellevants que ha de desenvolupar un educador és la comunicació. És primordial que se sentin escoltats i compresos i que participin al màxim en les decisions de la seva vida

Ara bé, és cert que moltes vegades, a través d'aquest contacte físic, treballes un dels aspectes més rellevants que ha de desenvolupar un educador: la comunicació, en aquest cas, la no verbal. Aquesta comunicació s'ha de potenciar al màxim perquè ells puguin expressar queixes, sentiments, etc.; en definitiva, el que ha de ser el primordial a la feina, que se sentin escoltats i compresos i que participin al màxim en les decisions de la seva vida. En aquest cas també s'han de buscar tècniques alternatives perquè els que tinguin dificultat de paraula també es puguin expressar, sobretot pel que fa a les eleccions sobre les tasques o activitats a fer, ja que a l'hora de manifestar sentiments moltes vegades aquestes expressions són poc adequades. Un sistema que a nosaltres ens

funciona és utilitzar fotografies, el més ajustades a la realitat, en què ells són els protagonistes. També utilitzem altres sistemes alternatius, bàsicament a través de símbols. Ara bé, si no has fet una mica del treball previ que hem comentat, difícilment aquest segon pas serà efectiu.

Aquesta comunicació –en la qual continuem insistint, encara que siguem reiteratius en el tema– els ha de permetre potenciar al màxim el seu grau de decisió i autonomia amb relació a la seva vida, per augmentar al màxim la seva autoestima.

En aquest sentit, l'educador es passa el dia motivant el noi perquè expressi, participi, treballi. De totes maneres, hi ha cops en què no s'aconsegueix i, per tant, és important ser una persona pacient i molt flexible i sempre intentar treure una visió positiva d'aquest plantejament; sinó, és fàcil caure en el desànim i la frustració que et pot generar aquesta feina.

Un altre aspecte que es treballa és que vegin les coses bones que tenen, sense descuidar que han de saber acceptar els seus errors, admetre les crítiques i que no hi ha ningú perfecte, ni ells ni nosaltres.

L'educador ha d'intentar no caure en l'obsessió de treballar per canviar la manera de ser dels nois, sinó que s'ha d'adaptar a ells i potenciar al màxim les seves aptituds i agafar-se molts cops amb bon humor les seves limitacions. Treballar al màxim els seus punts dèbils, els seus defectes i, a poc a poc, canviar una actitud poc correcta per una altra de més adequada, sense que això suposi que hi ha una barrera o un trencament en la relació que haguem establert. Sempre s'ha de tenir molt clar que és bàsic el seu benestar emocional, s'han de sentir satisfets del que fan, segurs i reconeguts per les persones que els envoltem, i aquí ens adonarem que som molt pocs els que els envoltem. Per tant, com millor fem aquest treball, millor serà després l'acceptació social que ells tindran.

Respecte a les seves limitacions, s'ha d'acceptar que aquestes algunes vegades es mantenen, altres vegades milloren i moltes altres s'accentuen. És llavors quan el treball a vegades sembla no

L'educador ha d'intentar no caure en l'obsessió de treballar per canviar la manera de ser dels nois, sinó que s'ha d'adaptar a ells i potenciar al màxim les seves aptituds i agafar-se molts cops amb bon humor les seves limitacions

És bàsic el seu benestar emocional, s'han de sentir satisfets del que fan, segurs i reconeguts per les persones que els envoltem

La feina d'un educador va molt més enllà dels aspectes tècnics i purament professionals, i t'adones que també t'hi impliques amb sentiments i emocions

tenir sentit, ja que pots caure en una monotonia, i aquesta sí que es planteja com una dificultat important en treballar amb persones amb discapacitat intel·lectual. Aquesta frustració molts cops és compartida pels nois, que veuen que tot i el seu esforç no acaben de sortir-se'n, i d'aquí ve la importància del que comentàvem abans. Sobretot perquè som un mirall en el qual ells s'intenten mirar.

La majoria de vegades el treball és més fàcil i tens clar que, bàsicament, volen ser escoltats i una mica compresos de per què actuen d'una determinada manera, tot i que moltes vegades aquesta manera d'actuar no és la més adequada amb referència a unes normes que ja estan establertes i que, en principi, haurien de ser iguals per a tots.

És aquí quan constates que la feina d'un educador va molt més enllà dels aspectes tècnics i purament professionals, i t'adones que també t'hi impliques amb sentiments, emocions, perquè no hem d'oblidar mai que treballem amb persones amb els mateixos sentiments que nosaltres, i que la seva única diferència és que tenen algunes limitacions per afrontar certes coses de la vida.

Però quan fa temps que treballes amb ells, aquestes diferències no les veus tant i, de vegades, fins i tot te n'oblides.

Segurament això només és una petita pinzellada del que és el treball, ja que no hem aprofundit d'una manera més concreta en el que es fa a l'hora de treballar alguns dels aspectes que hem considerat importants.

El resum podria quedar reflectit amb les paraules següents: "tu ets tu, jo sóc jo, jo noestic aquí per omplir les teves expectatives i tu tampoc per omplir les meves; quan ens trobem és bonic i si no ens trobem no ha de ser un problema".